

Politika o neprihvatljivim praksama u znanstvenom i umjetničkom radu i studiju

Plagijat, izmišljanje i krivotvorenje rezultata, prepisivanje te izmišljanje i prepravljavanje preporuka

Članovi akademske zajednice Sveučilišta u Zagrebu (u daljnjem tekstu: Sveučilište) dužni su u svom stručnom, znanstvenom i umjetničkom radu i djelovanju pridržavati se standarda propisanih Etičkim kodeksom Sveučilišta u Zagrebu. Prema Etičkom kodeksu (čl. 15, 17-19), na Sveučilištu i njegovim sastavnicama zabranjen je svaki oblik plagiranja radova i ideja, izmišljanje (fabrikacija) rezultata, krivotvorenje (falsifikacije), prepisivanje te izmišljanje i prepravljavanje preporuka. Na takav nepošteni način želi se postići nezasluženo promicanje u više zvanje ili ostvarenje drugih obveza ili ambicija u znanstvenom i/ili umjetničkom radu i djelovanju, odnosno neosnovano ostvarenje uspjeha u postupku vrednovanja studentskog rada (prolazak na ispitu, bolja ocjena, ispunjavanje seminarskih i drugih obveza itd.).

Ispitujući aktualno stanje na Sveučilištu, uočen je nedostatak razrađenih politika i procedura u suzbijanju tih oblika neprihvatljivih praksi. Posebno su uočeni:

- nedostatak detaljnijih opisa i definicija tih ponašanja u aktima Sveučilišta i velike većine sastavnica te nedostatno praćenje prakse u dosadašnjim slučajevima;
- nepostojanje sustavne politike informiranja i educiranja kao i nedostatak priručnika koji bi članove akademske zajednice obavještavali o potrebi pridržavanja profesionalnih, stručnih i etičkih standarda te upozoravali na sankcije;
- nedostatak adekvatnih disciplinskih i drugih procedura kojima se sankcioniraju ove pojave akademskog nepoštenja;
- nedorečenost odredbi o oduzimanju znanstvenih zvanja (ZZDVO, čl. 37. st. 2.);
- nepostojanje izričitih odredbi o utjecaju utvrđenih povreda etičkih pravila na radni odnos i prava članova akademske zajednice;
- odsutnost uređenja postupka oduzimanja stručnih ili akademskih naziva i stupnjeva u općim aktima Sveučilišta i sastavnica (npr. u Pravilniku o doktorskim studijima Sveučilišta itd.);
- ograničena mogućnost da se kroz praksu Etičkog savjeta harmoniziraju reakcije na utvrđene teže oblike znanstvenog nepoštenja.

Kako bi se stanje poboljšalo, Sveučilište će sustavno poduzimati sljedeće mjere:

- studente informirati i educirati već od prvih godina studija o znanstveno i stručno prihvatljivim tehnikama pisanja s ciljem da im se pomogne u prepoznavanju etički neprihvatljivih praksi i osvijesti ih se o posljedicama njihovog korištenja;

- stvoriti sustav prijavljivanja koji će osigurati zaštitu osoba koje prijavljuju neetične prakse, uz istodobnu zaštitu članova akademske zajednice od zlonamjernog, očito neosnovanog ili obijesnog prijavljivanja;
- predlagati dopune zakonskih pravila o oduzimanju znanstvenog zvanja zbog znanstvenog nepoštenja te proučiti pitanje utjecaja oduzimanja zvanja na radnopravni ili studentski status članova akademske zajednice;
- donijeti preciznija pravila o oduzimanju doktorata i drugih akademskih stupnjeva i naziva u slučaju otkrivanja težih plagijata radova;
- utjecati na donošenje adekvatnih stegovnih pravilnika na sastavnicama Sveučilišta;
- nastaviti sa stvaranjem javno dostupnih stegovnih postupovnika na Sveučilištu, uz odabir jednog ili više postupovnika kao preporučenih modela za sastavnice koje nemaju takve akte ili imaju akte s kojima nisu zadovoljne;
- uspostaviti jasne postupke za tipične etički suspektne prakse; unificirati pristup, raditi na preventivi, uz postupno povećanje praga tolerancije;
- Ispitati koliko se djelotvorno primjenjuju odredbe mjerodavnih pravila usmjerenih na suzbijanje neetičnih praksi;
- (re)afirmirati izjave o izvornosti na svim akademskim razinama;
- djelovati na ujednačavanju definicija akademski neprihvatljivih ponašanja u znanstvenom i umjetničkom radu, između ostaloga sastavljanjem adekvatnog priručnika te glosara pojmova;
- formirati biblioteku i bazu podataka o etičkim standardima i neprihvatljivim ponašanjima na Sveučilištu i drugim hrvatskim akademskim institucijama.

Pri provođenju svih ovih mjera, naglasak će se staviti na postupno podizanje razine etičkih standarda i svijesti o potrebi njihovog poštivanja. U suočavanju s neprihvatljivim praksama nastojat će ostvariti razmjernost između težine sankcija (s jedne strane) te težine povrede etičkih pravila i očekivanja u pogledu pojedinih kategorija članova akademske zajednice (s druge strane). U tom smislu, ako studenti na početku svog studija ili u njegovim ranijim fazama povrede načela akademskog ili znanstvenog poštenja nenamjerno i iz neznanja, takve slučajeve tretirati će se blaže, a cilj sankcije će biti edukacija kako se takav prijestup ne bi ponovio. U slučaju ponavljanja prijestupa, počinjeno djelo okarakterizirati će se kao teža povreda etičkih pravila. U slučaju pojava nepoštenih praksi na višim godinama studija, na poslijediplomskim razinama studija i u znanstvenom i umjetničkom radu djelatnika Sveučilišta važiti će viši standardi te će se postupno primjenjivati teže sankcije. Za najteža kršenja na studentskoj razini Sveučilište će imati harmonizirani pristup i predviđati adekvatne mjere, između ostaloga i mjere isključenje sa studija, evidentiranja prekršaja u registru neprihvatljivih ponašanja te (eventualno) i zabranom upisa na drugi studij u okviru Sveučilišta. Što se tiče zaposlenika Sveučilišta i osoba koje su na njemu stekle naziv doktora znanosti ili drugi akademski stupanj i naziv, krajnje sankcije za najteža kršenja obuhvaćat će oduzimanje stečenih kvalifikacija uz adekvatne konzekvencije za radnopravni odnos zaposlenika.

U svrhu provedbe ove politike i primjene preporuka koje iz nje proizlaze Sveučilište će osnovati stalno tijelo za pitanja akademskog poštenja. Sveučilište će osigurati potrebne administrativne strukture i materijalna sredstva za provedbu potrebnih mjera koje iz ove politike proizlaze.